

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น สัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured questionnaire) นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจตัวแปรต่างๆ เพื่อนำผลการศึกษานี้ไปใช้ประกอบในการจัดทำแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (structured questionnaire) ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่ออธิบายผลของการวิจัย รายละเอียดขั้นตอนของการวิจัยมีดังนี้

1. การคัดเลือกสหกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการศึกษา

คัดเลือกสหกรณ์การเกษตรในการศึกษา ใช้วิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยยึดเอาลักษณะการดำเนินงานเป็นหลัก (ตาราง 2) ได้สหกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา 2 สหกรณ์ สหกรณ์แรก คือ สหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว จำกัด เป็น สหกรณ์การเกษตรที่มีการดำเนินงานแบบครบวงจร มีการดำเนินงานในทุกธุรกิจและกิจกรรมอันได้แก่ (1) ธุรกิจด้านธัญพืช (2) ธุรกิจรวมกันซื้อ (3) ธุรกิจรวมกันขาย (4) ธุรกิจการบริการ (5) กิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ สหกรณ์ที่สอง คือ สหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง จำกัด เป็นสหกรณ์การเกษตรที่มีการดำเนินงานแบบไม่ครบวงจร คัดเลือกจาก 11 สหกรณ์โดยยึดเอาจำนวนสมาชิกที่ใกล้เคียงกับสหกรณ์แรกเป็นหลัก (ตาราง 1 และ 2) มีการดำเนินธุรกิจและกิจกรรมดังนี้ (1) ด้านธัญพืช (2) ธุรกิจรวมกันซื้อ (3) กิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ ไม่ได้ดำเนินธุรกิจรวมกันขาย และธุรกิจการบริการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจการดำเนินงานของแต่ละสหกรณ์การเกษตรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของสมาชิกจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ทำการคัดเลือกตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาดังนี้ (1) เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเกษตรที่ทำการศึกษารวม 2 คน (2) ประธานคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จำนวน 2 คน (3) กรรมการดำเนินการสหกรณ์ จำนวน 2 คน (4) ผู้จัดการสหกรณ์จำนวน 2 คน (5) พนักงานสหกรณ์จำนวน 2 คน ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 10 คน จากสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว 5 คน และจากสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง 5 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการคัดเลือกประชากรที่ใช้ในการศึกษาจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง สุ่มตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์การเกษตรด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (simple random sampling) ในการกำหนดจำนวนตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จสำหรับหาขนาดตัวอย่างประชากร ของทาโรยามาเน (Yamane, 1970.) ณ ระดับความมีนัยสำคัญ .05 คิดค่าความคลาดเคลื่อน (e) เป็นร้อยละ เมื่อสัดส่วนของประชากร (π) เป็น.05 ได้ตัวอย่างในการศึกษาจากสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว จำกัด จำนวน 96 คน และจากสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง จำกัด จำนวน 95 คน รวมสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 191 คน (ตาราง 3)

ตาราง 3 แสดงจำนวนประชากรและจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

สหกรณ์การเกษตร....จำกัด	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
ย่านตาขาว	2,722	96
เมืองตรัง	2,256	95
รวม	4,978	191

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำคัญที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีจำนวน 2 ชุด คือ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured questionnaire) รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ แสดงในภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (structured questionnaire) รายละเอียดแบบสัมภาษณ์แสดงในภาคผนวก ข แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านกายภาพและเศรษฐกิจสังคม

ตอนที่2 เป็นแบบสัมภาษณ์ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การ

เกษตร ลักษณะคำถามเป็นแบบให้ผู้ตอบจัดอันดับความสำคัญของคำตอบ โดยใช้มาตรวัดแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (rating scale) เป็นการวัดและตีค่าการมีส่วนร่วม แบ่งมาตราส่วนในการประเมินค่าออกเป็น 4 ระดับ คือมีส่วนร่วมมาก มีส่วนร่วมปานกลาง มีส่วนร่วมน้อย และไม่มีส่วนร่วม การจัดอันดับมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ได้กำหนดความถี่ในการเข้าร่วมและให้น้ำหนักคะแนน ดังนี้

มีส่วนร่วมมาก = มีส่วนร่วมมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป = 4 คะแนน

มีส่วนร่วมปานกลาง = มีส่วนร่วม 2 -3 ครั้ง = 3 คะแนน

มีส่วนร่วมน้อย = มีส่วนร่วมเพียง 1 ครั้ง = 2 คะแนน

ไม่มีส่วนร่วม = ไม่มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องเลย = 1 คะแนน
 การแปลความหมายค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของ
 สหกรณ์การเกษตรอาศัยเกณฑ์ตามการคำนวณช่วงคะแนน ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{4 - 1}{4} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

ค่าอันตรภาคชั้นที่ได้นำมากำหนดขอบเขตมัธยฐานในการอ่านช่วงค่าเฉลี่ยดังนี้

ขอบเขตมัธยฐาน 3.2 - 4.0 หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมมาก

ขอบเขตมัธยฐาน 2.5 - 3.3 หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมปานกลาง

ขอบเขตมัธยฐาน 1.8 - 2.6 หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมน้อย

ขอบเขตมัธยฐาน 1 - 1.7 หมายถึง สมาชิกไม่มีส่วนร่วม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการการ
 ดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ ใช่ ไม่แน่ใจ ไม่ใช่
 การให้น้ำหนักคะแนน ใช่ = 3 คะแนน ไม่แน่ใจ = 2 คะแนน ไม่ใช่ = 1 คะแนน ค่า
 อันตรภาคชั้น = 0.7

ตอนที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์ด้านความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของ
 สมาชิก ด้านความคิดเห็นเป็นคำถามแบบให้ผู้ตอบจัดอันดับความสำคัญของคำตอบโดยใช้
 มาตรวัดแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (rating scale) แบ่งมาตราส่วนในการประเมินออกเป็น 4 ระดับ โดยให้น้ำหนักคะแนน ดังนี้ เห็นด้วยมาก = 4 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง
 = 3 คะแนน เห็นด้วยน้อย = 2 คะแนน ไม่เห็นด้วย = 1 คะแนน

ค่าอันตรภาคชั้นที่นำมากำหนดขอบเขตมัธยฐานในการอ่านช่วงค่าเฉลี่ย = 0.8 ดังนั้น

ขอบเขตมัธยฐาน 3.2 - 4.0 หมายถึง สมาชิกเห็นด้วยมาก

ขอบเขตมัธยฐาน 2.5 - 3.3 หมายถึง สมาชิกเห็นด้วยปานกลาง

ขอบเขตมัธยฐาน 1.8 - 2.4 หมายถึง สมาชิกเห็นด้วยน้อย

ขอบเขตมัธยฐาน 1 - 1.7 หมายถึง สมาชิกไม่เห็นด้วย

4. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

หลังจากที่ได้ออกแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 แล้ว ได้นำไปทดลองใช้ (pre-test) กับ
 สมาชิกสหกรณ์การเกษตรย้ายตาขาว และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง รวม 20

คน แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่นของตัวชี้วัดโดยวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2538) ซึ่งมีสูตรหาความเชื่อมั่นดังนี้

$$\alpha = N/(N-1) [1 - \Sigma \sigma^2(y_i) / \sigma^2 x]$$

N = จำนวนของรายการ

$\sigma^2 x$ = ค่าความผันแปรทั้งหมด

$\Sigma \sigma^2(y_i)$ = ผลรวมของค่าของความผันแปรของแต่ละรายการ

หาค่าความเชื่อมั่นของตัวชี้วัด โดยใช้คำสั่ง reliability ในโปรแกรม SPSS/PC* ตัวชี้วัดที่นำมาหาค่าความเชื่อมั่นประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในแต่ละลักษณะการดำเนินงาน (2) ปัจจัยด้านจิตวิทยาด้านความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

พิจารณาความเชื่อมั่น (α) ของตัวชี้วัดแต่ละด้าน รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ค หากตัวชี้วัดใดมีค่าความเชื่อมั่นน้อย จะพิจารณาตัดบางข้อคำถามออกไปเพื่อทำให้ค่าความเชื่อมั่นสูงขึ้น และพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามบางข้อที่สังเกตเห็นว่าผู้ตอบเข้าใจยากให้มีความกระชับรัดกุม และใช้ภาษาที่ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการรวบรวมรายชื่อของกลุ่มตัวอย่าง แล้วติดต่อประสานขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกจากสหกรณ์จังหวัดตรัง นัดหมายและเดินทางไปพบเพื่อสัมภาษณ์ที่สำนักงาน

5.2 การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยขอรายชื่อและที่อยู่ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง จากพนักงานสหกรณ์ทั้งสองแห่ง แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกที่ได้รับการสุ่มเป็นตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 191 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์แบบการอธิบายเชิงหน้าที่หรือเชิงเนื้อหา (functional or teleological)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 2) สร้างสมุดคู่มือลกรหัสพร้อมทั้งใส่รหัสข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 3) สร้างแฟ้มข้อมูลในคอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลโดย ใช้โปรแกรม

SPSS/PC*

4) วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยแบ่งออกเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว จำนวน 96 คน และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง จำนวน 95 คน

5.) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) ค่าสหสัมพันธ์แบบ Pearson product moment correlation โดยใช้สูตรต่อไปนี้

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

การทดสอบแบบ t- test โดยใช้สูตรดังต่อไปนี้

$$t = \frac{x_1 - x_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

7. ขอบเขตของการวิจัย

ทำการศึกษาเฉพาะสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินการครอบคลุมระดับอำเภอในจังหวัดตรัง โดยเลือกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว เป็นตัวแทนในการศึกษาสหกรณ์การเกษตรที่มีการดำเนินงานแบบครบวงจร และเลือกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง เป็นตัวแทนในการศึกษาสหกรณ์การเกษตรที่มีการดำเนินงานแบบไม่ครบวงจร

8. นิยามศัพท์

8.1 การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีโอกาสเสนอแนะ มีโอกาสรับรู้ หรือมีโอกาสมือปฏิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ในการวางแผน การดำเนินงาน การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การรับผิดชอบ และการรับผลประโยชน์ เกี่ยวกับการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร

8.2 การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่สมาชิกสหกรณ์การเกษตร สามารถรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งตามวิถีการสหกรณ์ เพื่อซื้อปัจจัยการผลิต ผลิตสินค้าเกษตร แปรรูปสินค้า และขายผลผลิต โดยมีการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ซึ่งทำให้สหกรณ์นั้นสามารถดำเนินธุรกิจแบบครบวงจรได้

8.3 สมาชิกสหกรณ์ หมายถึง สมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง ที่สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์โดยได้ชำระค่าหุ้นเรียบร้อยแล้ว อาจจะทำธุรกิจหรือไม่ได้ทำธุรกิจกับสหกรณ์ก็ได้

8.4 สหกรณ์การเกษตร หมายถึง สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวข้องกับการเกษตร อันได้แก่ ธุรกิจธนกิจ ธุรกิจรวมกันซื้อ ธุรกิจรวมกันขาย ธุรกิจบริการด้านการเกษตร และกิจกรรมอบรมและส่งเสริมอาชีพการเกษตร มีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุมระดับอำเภอ

8.5 การดำเนินธุรกิจแบบครบวงจร หมายถึง การที่สหกรณ์การเกษตรสามารถดำเนินการตั้งแต่การจัดหาสินเชื่อเพื่อการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การรวบรวมผล

ผลิต การตลาด การส่งเสริมการผลิต และการบริการต่างๆให้กับสมาชิก โดยสมาชิกสามารถทำธุรกิจกับสหกรณ์ได้ตลอดกระบวนการผลิต ซึ่งสหกรณ์จะต้องดำเนินธุรกิจดังนี้ (1) ธุรกิจธัญพืช (2) ธุรกิจรวมกันซื้อ (3) ธุรกิจรวมกันขาย (4) ธุรกิจบริการ และ (5) กิจกรรมอบรมและส่งเสริมอาชีพ ครอบคลุมธุรกิจและกิจกรรม

8.6 การดำเนินธุรกิจแบบไม่ครบวงจร หมายถึง การที่สหกรณ์การเกษตร ไม่สามารถดำเนินการบริการแก่สมาชิกได้ตลอดกระบวนการผลิต โดยอาจจะไม่ได้ดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมใดใน 5 ข้อ เหมือนกับสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจแบบครบวงจร